

Semantika, začetni tečaj: etika in zakon po romunsko

Policijski, pridevnik

Špela Barlič

Še desetletje nazaj bi si bilo težko zamisliti, da bo v obrobni vzhodnoevropski državi z do tedaj mednarodno neprepoznavno kinematografijo v pičlih nekaj letih zrasla močna generacija mladih režiserjev, ki bo Romunijo trdno zasidrala na cinefilskem zemljevidu. Novi romunski film poraznega gmotnega stanja države in dediščine totalitarne preteklosti ni razumel kot oviro za ustvarjanje, ampak kot laboratorij za razvoj sveže filmske estetike, ki bo kos refleksiji domače postrevolucionarne družbene realnosti. Dolga leta brutalne diktature so nahranila generacijo nerealiziranih in kreativno frustriranih talentov in po nekaj letih zatišja po koncu revolucije so na sceno udarili Cristi Puiu (*Smrt gospoda Lazarescuja* [Moartea domnului Lazarescu, 2005]), Catalin Mitulescu (*Kako sem preživel konec sveta* [Cum mi-am petrecut sfarsitul lumii, 2006]), Cristian Mungiu (*4 meseci, 3 tedni in 2 dneva* [4 luni, 3 saptamăni și 2 zile, 2007]) Cristian Nemescu (*Sanje o Kaliforniji* [California Dreamin'/Nesfârșit, 2007]) in mnogi drugi. Njihov zaščitni znak je postala asketska estetika na grotesko meječega hiperrealizma s skoraj dokumentarno montažo, z dolgimi, statičnimi, na oguljenih, z ikonografijo socialistične preteklosti zaznamovanih lokacijah posnetimi kadri, umirjenim ritmom, minimalno uporabo glasbe in s humorjem, ki rad potegne na črno. Romunski filmarji so našli primeren izraz za kritiko lastne družbene realnosti, tisto, kar jih še posebej odlikuje, pa je njihova sposobnost, da skozi lokalne zgodbe spregovorijo globalno in dregnejo v temeljna vprašanja človeštva.

Eden močnejših predstavnikov romunskega novega vala je

tudi Corneliu Porumboiu, ki je že leta 2006 s prvencem *Smo imeli revolucijo ali ne?* (A fost sau n-a fost?) izkazal posebno afiniteto do definicij, statičnih kadrov, časovnih krožnic in lucidnega, suhega humorja, izpeljanega iz naravne absurdnosti romunskega postsocialističnega vsakdana. Takrat se je v družbi dveh obrabljenih očiteljev in nervoznega TV-voditelja spraševal, če je majhno neimenovano mesto zaznalo kak zametek revolucionarnega vrenja, še preden je Ceausescu zapustil vladno palačo. Odgovorov in utemeljitev je toliko, kot je sodelujočih v pogovoru, spomini skozi čas mutirajo, zgodovina pa je v vedno manjši meri stvar dejstev in v vedno večji meri stvar posameznikove interpretacije.

Definicije so izmuzljiva in hitro pokvarljiva roba, a ko so enkrat zapisane v knjigah, zakonikih in slovarjih, jim je vedno težje oporekati. Prav tega podviga pa se loti policaj Cristi (Dragos Bucur), glavni junak Porumboiujevega drugega filma *Policijski, pridevnik* (Politist, adj., 2009). Porumboiu tudi tu ostaja zvest asketski estetiki in subverzivnim humorim prebliskom prvenca: ekonomičnost izraza pod varljivo preprostostjo skriva ostre kritične bodice. Na prvi pogled skromno zastavljen in posnet scenarij se ob končnem obratu izkaže za kompleksno sociološko parabolo, uperjeno proti tranzicijski okostenelosti in inertnosti sodobne romunske družbe.

POLICIJSKI, PRIDEVNIK JE PRAVZAPRAV NEKAKŠNA ANTI-KRIMINALKA; PREISKAVA PREPRODAJALSKO-HAŠIŠARSKÉ NAVEZE NAMREČ NA FILMU ŠE NIKOLI NI BILA VIDETI TAKO KRIMINALNO NEKRIMINALNA, ZLOČINCI TAKO ZLOČINSKO NEZLOČINSKI,

PREISKOVALCI PA TAKO NAVELIČANI, ZDOLGOČASENI IN NEZAINTERESIRANI ZA PREDMET SVOJE PREISKAVE.

Ne le zato, ker mladi policist na zasledovalni misiji zalezuje tako smešno neškodljivo tarčo, kot je suhljati najstnik, ki med glavnim odmorom s prijatelji na šolskem dvorišču tu in tam kakšnega »spoha«, ampak predvsem zaradi zagatno nedinamičnega načina, na katerega Poromboiu podaja svojo enostavno urezano pripoved, olajšano vsakega odvečnega okraska ali pripovedne digresije – način naracije, ki utegne bolj nervozne med gledalci tako spraviti ob pamet, da bodo klonili, preden se dokopljejo do velikega finala, ki z nespremenjeno dinamiko in minimalizmom

iz oči v oči v besednem dvoboju sooči tako zagonetni kategoriji, kot sta zakon in osebna etika.

Skoraj vseh začetnih devetdeset minut filma kamera zgolj sledi zasledovalcu – policistu, ki po mestnih ulicah zasleduje srednješolca z nezdravimi in s po črki zakona kaznivimi kadilskimi navadami. Dolgi, statični kadri se vlečejo v neskončnost, medtem ko resnobni Cristi sključenih ramen brezvoljno visi po mestnih vogalih in preži na svojo žrtev. Kamera zre na mladega prestopnika z objektivne distance, nikjer ni videti, da bi se dogajalo kaj sumljivega. Nenehno ponavljanje ustvarja vtis, da čas odteka v prazno, oropan smisla, in se vrti v zankah ponavljajočih se špijonaž, v katerih se nič ne zgodi, in boleče neučinkovitih birokratskih procedur. Cristi namreč ne čaka le med zasledovanjem, ampak tudi pred raznoraznimi pisarnami in laboratoriji, med katerimi se pretakajo poročila in ostale oblike odvečne birokratske solate. Mesto je sivo, betonsko, zataknjeno v času, nad cvetočimi fasadami visi težko nebo. Celotna mizanscena kar kliče po zapolnitvi praznine, po iskanju smisla, ki bi napolnil Cristyjeva prizadevanja.

Nobenega suspenza in akcije, le dobra mera dolgčasa, ki na drugi strani ponuja odlično priložnost za razmislek in kontemplacijo. V Cristiju se vse bolj razrašča dvom v upravičenost lastnega početja. Nepomemben prestop, ki bo ob vstopu Romunije v Evropo povsem dekriminaliziran, zna v družbi, ki bi morala biti že zdavnaj v tranziciji, a se sploh noče nikamor premakniti, mladeniču hudo zakomplicirati življenje. Cristi ga želi zaščititi, zato s pazljivo natančnostjo sestavlja poročila in pazi na vsako zapisano besedo. Besede imajo v njegovi družbeni

sredici namreč neverjetno moč: vsaka šteje, vsaka lahko pomeni razliko med svobodo in odvzeto prostostjo, med svetlo in temno prihodnostjo. Vendar pa je Cristi pripadnik mlajše generacije, človek zdravega razuma, ki je v usedlinah pokopanega sistema zavohal perverzno logiko slepega sledenja zapisanim besedam in razvil moralno averzijo do zakonov, ki jih je že davno tega povozil čas; ena prvih lastovk nove realnosti, ki že predolgo ždi v čakalnici zgodovine, ker se stari gardi miselno otopelih, na togost ideoloških interpretacij in nezainteresirano, brezvoljno delovanje navajenih predstojnikov in predstavnikov državnega aparata še vedno zatika v grlu. Generacije Ceausescujevih mladincev pač nihče ni naučil misliti z lastno glavo in slediti lastnim moralnim imperativom. Zanje je črka na papirju zakon, Cristi pa ima doma ženo, ki mu v zabavnem pogovoru o besedilu banalne popevke razloži, da imajo besedne zveze lahko tudi drugačen pomen od dobresednega.

CRISTIJEVI DVOMI SE PREGRIZEJO NA PLANO V KONČNI POANTI, KI ZAŠPILI BECKETTOVSKO KROŽENJE OKROG NIČA IN PONUDI V GLODANJE DOBRO OBLOŽENO SEMANTIČNO KOŠČICO. POTRPEŽLJIVI BODO OB KONCU FILMA RESDA PRIBLIŽNO TAKO UTRUJENI IN NAVELIČANI KOT GLAVNI JUNAK, A NAGRAJENI S PRESENETLJIVIM VRHUNCEM, V KATEREM SE ENA NA ENA SPOPADETA ZAKON IN NARAVNI ETIČNI ČUT. Čakanju na kakršenkoli dogodek sledi statična končna sekvenca obmetavanja s pomeni besed, v kateri Cristi zadržano izrazi svoje pomisleke, načelnik pa privleče na plan slovar in zmedeno artikulirane Cristyjeve misli zariba s porcijo definicij iz zakladnice slovarskih gesel. Le pri pretkanih Romunih lahko slovar postane minsko polje, dobresedno citiranje zakonov pa najbolj razburljivi del filma, v katerem jasno definirana črka zakona dotolče spontano oblikovan glas zdravega razuma in človekove notranje etike. Če je zakon na strani države, potem je etika tokrat na strani kriminalca, ki tako poleg svojega zaščitnika postane glavni filmski pozitivec.

Policijski, pridevnik je semantična antikriminalka in Čakajoč Godota po romunsko hkrati. Svojo snov zajame iz konkretne družbeno-politične aktualnosti z geografskim poreklom, da bi spregovoril o bistveno bolj temeljnih, kompleksnejših vprašanjih, ki segajo daleč onkraj romunskih meja. V zaključni sekvenci je nekaj moteče grotesknega. Diktature je konec, ostajajo pa skriti in veliko perfidnejši centri moči, ki še naprej žonglirajo s človeškimi usodami. Jezik zna biti hud tiran.

